

СТРОКОВ Ігор Васильович

*доцент кафедри соціально-гуманітарних
та правового дисциплін
факультету забезпечення державної
безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДОСВІД ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ В АРМІЇ США, СПРЯМОВАНОЇ НА ПОДОЛАННЯ БОЙОВИХ СТРЕСОВИХ РОЗЛАДІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Для сучасних умов існування нашої держави в умовах війни актуально постає питання щодо створення ефективної системи надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які отримують посттравматичні стресові розлади під час ведення бойових дій.

Організація психологічної підготовки військовослужбовців для сьогодення є одним найактуальніших завдань для боєздатності сил оборони України, до складу яких входять військові формування Національної гвардії України.

За останні роки розроблено значну кількість наукових та навчально-методичних посібників щодо організації морально-психологічної роботи та здійснення психологічної підготовки військовослужбовців Збройних сил України. Науковцями навчальних закладів та наукових установ Збройних Сил України та Національної гвардії України, зокрема, це наукові праці таких вчених, як Агеєв Н.А., Герасименко І.О., Кокун О.М., Ключков В.В., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Стасюк В.В. та інших [1].

Для створення системи ефективної психологічної підготовки військовослужбовців сил оборони України актуальним та важливим є вивчення досвіду проведення відповідної підготовки в арміях країни НАТО та, зокрема, армії США.

В армії США розроблена комплексна багаторівнева програма контролю бойового та військово-професійного стресу (Combat and Operational Stress Control, COSC), яку також розповсюджено на армії країн НАТО.

Система психологічної роботи розрахована на командирів всіх рівнів, військовослужбовців та членів сімей, завданнями якої є контроль психологічного стану військових, своєчасне виявлення у них психічних розладів та надання багаторівневої допомоги.

Важливу роль у вказаній системі відіграє командний склад, яких зобов'язані вживати всі можливі заходи забезпечення найскорішого повернення військовослужбовців до підрозділів, які тимчасово втратили боєздатність через

вплив стресогенних факторів бою або в яких діагностовано розлади психічного здоров'я.

На командирів покладаються п'ять основних функцій:
підтримка військовослужбовців;
послаблення дії стресових чинників;
виявлення стресових реакцій, травм і захворювань;
забезпечення лікування стресових травм і захворювань;
реінтеграція військовослужбовців, які постраждали від стресу.

В армії США застосовуються такі загальні засади забезпечення психічного здоров'я військовослужбовців:

допомога командирів, які перебувають на передовій можуть збалансувати зростаючі тактичні вимоги, через які військові неминуче опиняються в небезпечній ситуації та отримують психологічні травми;

безпосередні командири можуть охопити повний спектр діяльності з охорони здоров'я військовослужбовців, визначення необхідності надання психологічної допомоги різних рівнів з метою прискорення, охорони, покращення, збереження та відновлення психічного й фізичного здоров'я військовослужбовців у різноманітних військових ситуаціях та операціях;

визначення вимог до командира або наставника військовослужбовця щодо здатні усунути стигматизацію, пов'язану з визнанням наявності психічних проблем, а також забезпечити готовність військовослужбовців отримувати допомогу для вирішення психологічних проблем.

Командири для посилення стійкості особового складу можуть застосовувати заходи, які в армії США класифікують за трьома категоріями: професійна підготовка, згуртованість підрозділу, лідерство.

З метою реалізації вказаної програми в армії США військовослужбовці двічі на рік проходять оцінювання на психологічний і фізичний стан із використанням інструменту Глобального оцінювання (Global Assessment Tool GAT 2.0), що інтегрує психометричні методики в поєднанні з результатами фізіологічних функціональних проб та результатами Армійського тесту фізичної підготовки (Army Physical Fitness Test - APFT) [2, 57].

Підготовка військовослужбовців армії США ретельно спланована, організована, метою якої є виховання фізичних, духовних сили та витривалість, підвищує впевненість військовослужбовців в особистій та колективній здатності підрозділу забезпечити виконання поставлених завдань, а також готує їх до майбутніх стресових чинників бойової обстановки.

Для здійснення підготовки особового складу застосовуються певні правила: підготовка повинна бути достатньо жорсткою та реалістичною для виховання стійкості, однак не такою жорсткою, щоб спричинити психологічні травми;

витривалість здобута під час тренувань та наслідки пережитого стресу в процесі підготовки має як фізіологічний так і біологічний компоненти;

підготовлені військовослужбовці вирішують знайомі їм завдання з більшою впевненістю та меншою втратою психологічної концентрації.

Отже, підготовка спрямовано на набуття сталих практичних навичок з виконання певних вправ (завдань) в різних умовах.

Важливою частиною підготовки військовослужбовців армії США є лідерство командирів, яке визначається головним фактором впливу та підтримки військовослужбовців та їхніх сімей. Військовослужбовцям надають підтримку командири, які навчають, надихають, допомагають їм сконцентруватися на виконанні завдання, надають довіру та впевненість в своїх діях, створюють демонструють модель етичної та моральної поведінки.

Крім того, з 2010 року в США почала діяти програма Comprehensive Soldier & Family Fitness (CSF2). Її штаб-квартира знаходиться в Пентагоні. Програма передбачає створення навчальних центрів, які широко представлені в мережі армії США та спрямовані на навчання й саморозвиток солдатів і членів їх сімей, для подолання складних життєвих ситуації, підвищення рівня емоційної стійкості та збільшення якості життя. У навчальних центрах проводять повний курс, який складається з елементів розвитку ментальних здібностей, побудови довіри, постановки мети, управління увагою, контролю психічною енергією, формування креативно-направленої уваги. [3, 120].

Аналізуючи досвід соціально-психологічної підтримки сімей військовослужбовців США варто зазначити системний та цілісний підхід. Така система психологічної підготовки довела свою ефективність [4, 255]. У дослідженнях вказується, що під час війни в Кореї незворотні психологічні втрати американських військ склали 4 особи, а у В'єтнамі – 7 осіб на кожні 1000 військовослужбовців. У період війни Ізраїлю проти Лівану 9 % ізраїльських солдатів і офіцерів були виведені зі строю через психологічну нестійкість і втрати бойової активності. В Іраксько-Кувейтському конфлікті загальні психологічні втрати іракських військових після масованих бойових ударів американської авіації протягом перших 3-х діб склали в регулярній армії – 45%, серед ополченців-непрофесіоналів – 68-70% [5, 4-5].

Список використаних джерел:

1. Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій : метод. посіб. / О. М. Кокун, В. В. Клочков, В. М. Мороз, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. Київ-Одеса : Фенікс, 2022. 128 с, Організація психологічної підготовки у Збройних Силах України: навч.-метод. посіб./ За редакцією генерал-майора В. Клочкова. К.: НДЦ ГП ЗС України, 2023. 325 с., Методологія дослідження психологічних станів особового складу військ (сил): навч.-метод. посібник. / Дикун В.Г., Мороз В.М., Стасюк В.В. Київ : БЦ, 2023. 383., Н.А. Агеєв, О. М. Кокун, О.І. Герасименко. Досвід роботи в армії США та арміях інших країн щодо недопущення втрат особового складу : методичний посібник. Київ : Видавництво КНТ, 2024. 158 с.

2. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України. Методичний посібник. / Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Корня Л.В. К.: ФОП Маслаков, 2019. 288 с.
3. Ткаченко В., Костюкова Н. До проблеми організації психологічної підготовки до бойових дій в арміях країн НАТО. Вісник Національного університету оборони України. 2018. № 2. С. 119–126
4. Шинкарьова Л.В. Досвід соціально-психологічної допомоги дружинам учасникам бойових дій у США та в Україні. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. Випуск 3, 2022. С. 252-257.
5. Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій : метод. посіб. / О. М. Кокун, В. В. Клочков, В. М. Мороз, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. Київ-Одеса : Фенікс, 2022. 128 с.